

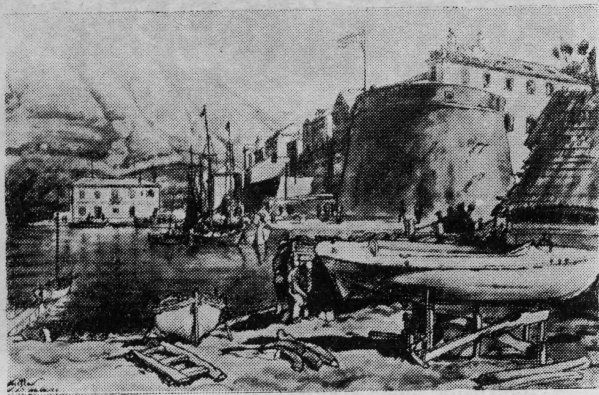
Korčulanski brodograditelji u iseljeništvu

Vinko Ivančević

Korčulanski brodograditelji od davnine su se iseljavali iz svog rodno gradata te su išli u druge krajeve, bliže i dalje, da tamo nastave baviti se svojim obrtom.

Dok je Korčula bila još pod posljednjom vladavinom Venecije (1420—1797) nalazimo ih, da u Dubrovačkoj Republici obavljaju svoj obrt. Iz dosada objavljenih arhivskih podataka vidimo, da već u 15. stoljeću na području Dubrovačke Republike korčulanski brodograditelji razvijaju veliku djelatnost. Tako oni grade Dubrovčanima brodove u Koločepu (g. 1464), Zatonu (1474, 1517), Šipanu (1476, 1517), na Pelješcu (1499), u Cavtatu (1521) i Suđurđu (1522). Na početku 16. stoljeća (g. 1502) korčulanski brodograditelji idu u Senj, da tamo grade brodove za Dubrovčane. Iz tog je stoljeća poznata predstava lopudskih brodograditelja upućena dubrovačkoj vladi protiv korčulanskih brodograditelja, koji gradeći brodove na Lopudu i Šipanu ugrožavaju probitke domaćih brodograditelja. U 16. stoljeću korčulanski brodograditelji rade i u Gružu (g. 1518, 1555, 1573, 1583). Na kraju 16. stoljeća (g. 1593) nalazimo u Kotoru korčulanske brodograditelje Frana

Mišulića i Petra Zanfron, koji tamo grade i popravljaju brodove. Mišulić je u Kotoru imao i svoje brodogradilište — te se mjesto — na kojem je bilo to brodogradilište —

Staro brodogradilište u Korčuli

još i danas zove Mišulić. I za 17. stoljeće imamo potvrdu, da su se korčulanski brodograditelji nalazili zaposleni izvan svog rodnog grada. Naime pravila njihovog staleškog udruženja »Banke sv. Josipa« iz g. 1623. u svojoj 1. točki propisivala su, da se oni, koji se nalaze u drugim mjestima moraju odmah uputiti u Korčulu, čim bi saznali za kakvu potrebu njihova rada u svom rodnom gradu.

Mnogi su brodograditelji selili iz Korčule, da bi se na brodovima starog Dubrovnika zaposlili kao brodski drvodjelje (kalafati). Prema dosada obavljenim istraživanjima pronađeno je, da su u drugoj polovici 18. stoljeća mnogobrojni korčulanski brodograditelji bili zaposleni u tom svojstvu na dubrovačkim brodovima. Po broju zaposlenih oni su dolazili odmah iza domaćih kalafata. Korčulanski su brodograditelji i u kasnije vrijeme stalno zaposleni kao brodski drvodjelje na raznim brodovima.

Na početku 19. stoljeća (g. 1804), dok je još u životu Dubrovačka Republika, korčulanske brodograditelje nalazimo stalno nastanjene i zaposlene u Gružu, gdje su se neki i oženili. To su bili proto Stjepan Depolo i meštar Antun Boski. U Gružu su tada još radili ovi korčulanski brodograditelji: Ivan Murati, Vinko Zafron, Frano Moschetto sa sinom, Dinko Depolo, Frano Haranbaša, Frano Kira i Petar Pločica. Oni su bili zaposleni kod gruških brodograditelja Šutića, Pilata, Vlašića, Radica i Vilenika.

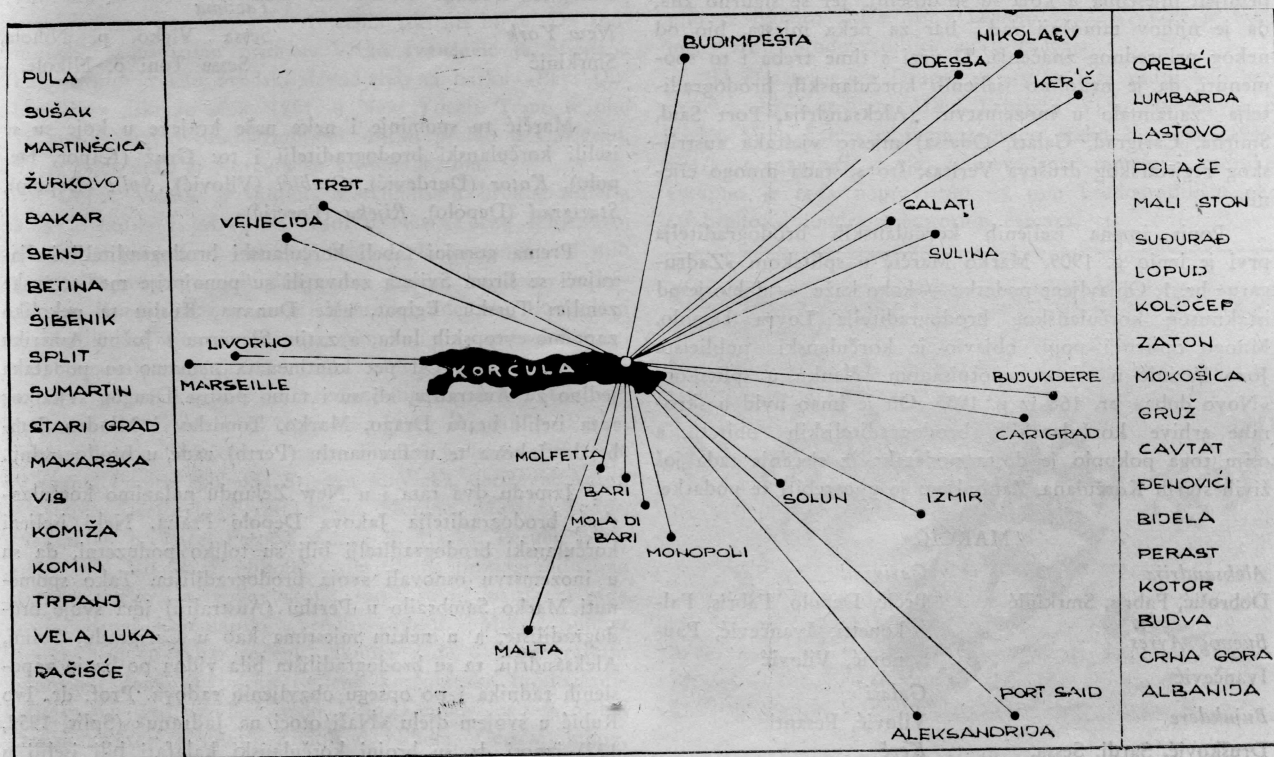
Godine 1868. tiskan je u Trstu spomenspispomenu-tog udruženja korčulanskih drvodjelja i brodograditelja »Banke sv. Josipa«, osnovanog još pod Venecijom g. 1623. U tom dragocjenom spomenspisu imademo vrlo zanimljivu statistiku o djelatnosti korčulanskih brodograditelja za razdoblje od 80 godina t. j. od g. 1787. do 1867. Između ostalih mnogih podataka tu nalazimo i podatke o broju iseljenih korčulanskih brodograditelja, koji nas osobito zanimaju za temu, koju ovdje određujemo. Usporedit ćemo samo ukupan broj korčulanskih brodograditelja u pojedinim razdobljima s brojem brodograditelja, koji su odsutni iz Korčule te rade u raznim mjestima u inozemstvu.

Razdoblje	Ukupan broj korč. brodograditelja	Broj odsutnih korč. brodograditelja
1787—1797	435	17
1798—1815	403	269
1816—1826	387	195
1827—1837	438	137
1838—1848	471	139
1848—1859	507	183
1859—1867	504	404

Iz gornjih podataka se vidi, da je za navedena razdoblja postojalo stalno i jako iseljavanje korčulanskih brodograditelja. Osim za prvo razdoblje (1787—1797), kada je iseljavanje vrlo neznatno, i za posljednje razdoblje (1859—1867), kada je iseljavanje osobito jako, za druga razdoblja možemo uzeti, da se svake godine iseljavalo iz Korčule 12 do 18 brodograditelja, što po prilici iznosi oko 3% od ukupnog broja brodograditelja.

Razdoblje od g. 1798. do 1815., kada se kroz tih 18 godina iselilo iz Korčule 269 brodograditelja, doba je velikih političkih promjena kod nas. Tada prestaje gotovo četriristo godišnja vladavina Venecije nad Korčulom dolazi prva vladavina Austrije, a zatim se u kratkom vremenu mijenjaju Francuzi, Rusi i Englezi, da bi se iza toga održala druga stoljetna vladavina Austro-Ugarske. Razumljivo je, da u to burno doba korčulanske povijesti brodograditelji nisu mogli mirno nastaviti svoj obrt, a još manje ga unapređivati, pa je moralo nastupiti njihovo jače iseljavanje, koje se ranije a niti idućih pedesetak godina u tolikoj mjeri nije pojavljivalo.

U 8 godina posljednjeg razdoblja, koje zahvaća od g. 1859. do 1867., iselilo se iz Korčule najviše brodograditelja, njih 404 (t. j. 80% od ukupnog broja brodogra-

KORČULANSKI BRODOGRADITELJI NA SREDOZEMLJU

ditelja), što bi prosječno odgovaralo 50 brodograditelja svake godine. To je velika brojka za malu Korčulu, jer tih godina grad Korčula je mogao imati najviše oko 900 muškaraca. Brojka je tim veća kad se uzme u obzir, da je toliko obrtnika gubio samo jedan korčulanski obrt. Za takvo masovno iseljavanje očito se ističu dva uzroka: prvi — opća vojna obveza, koju g. 1860 uvodi Austrija, a koja do tada za Korčulane nije postojala, a drugi — općenito iseljavanje u ostale krajeve našeg primorja, a najviše u inozemstvo. To opće iseljavanje zahvatilo je Korčulu, kao i ostale naše krajeve, poglavito u drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća. Mnogi se brodograditelji tada iseljavaju iz Korčule zbog slabih privrednih prilika kod kuće, koje su bile prouzročene stalno rastućim natalitetom, hiperprodukcijom brodograditelja i pomanjkanjem zaposlenja na korčulanskim brodogradilištima. Bilo ih je koji su ostavljali Korčulu iz želje za većom zaradom i brzim bogaćenjem. Tada su privlačile mnoge naše iseljenike, između njih i korčulanske brodograditelje, ponajprije mediteranske zemlje, a zatim Amerika, Australija i druge prekontinentalne zemlje. Možda ih se iselilo iz Korčule i zbog tadašnjih teških političkih prilika, koje su vladale u Austro-Ugarskoj. Svakako su neki korčulanski brodograditelji iz političkih razloga ostavili Korčulu poslije Prvog svjetskog rata i preselivši se u Pulu i Lastovo nastavili su tamo raditi kao brodograditelji. I za vrijeme Drugog svjetskog rata ponovio se slučaj iseljenja brodograditelja iz Korčule iz tih razloga. Neki su iseljenici pošli tragom svojih, koji su se ranije iselili i u stranom svijetu već našli dobro zaposlenje. Svi ti uzroci iseljavanja većinom su zajednički koliko za ostale naše iseljenike toliko i za korčulanske brodograditelje, jer nema nekih posebnih uzroka, koji bi uvjetovali jače iseljavanje samo kod korčulanskih brodograditelja. Ta zanimljiva tema, ukoliko se tiče korčulanskih brodograditelja, nije se dosada kod nas uopće obrađivala, a trebalo bi posebno i podrobno sve to ispitati te utvrditi koliki i kakav su doprinos korčulanski brodograditelji doprinijeli mjestima u koja su se doselili. Jer se sigurno zna, da je njihov tamošnji rad, bar za neka mjesta, bio od nekog privrednog značenja. U vezi s time treba i to spomenuti, da je nekoliko iseljenih korčulanskih brodograditelja zauzimalo u inozemstvu (Aleksandrija, Port Said, Smirna, Carigrad, Galati, Odessa) mjesto vještaka austrijskog registarskog društva Veritas, što se tada mnogo cijnilo.

Popis imena iseljenih korčulanskih brodograditelja prvi je iznio g. 1909. Marko Marčić u splitskom »Zadru-garu« br. 1. Objavljene podatke — kako kaže — dobio je od istaknutog korčulanskog brodograditelja Lovra Depolo. Mnogo opširniji popis objavio je korčulanski publicista Jozo Fazinić u svom nepotpisanom članku u splitskom »Novo doba« br. 168 iz g. 1935. On je imao uvid u skromne arhive korčulanskih brodograditeljskih obitelji, a osim toga pokupio je dosta podataka iz sjećanja tada još živih starih Korčulana. Zanimljivo je upotrebiti te podatke.

MARČIĆ

<i>Aleksandrija</i>	<i>Carigrad</i>
Dobrošić, Fabris, Smrkinić	Brčić, Depolo, Fabris, Fal- konetti, Ivančević, Pau- nović, Vilović
<i>Buenos Ayres</i>	<i>Galati</i>
Ivančević	Vilović, Pesanti
<i>Bujukdere</i>	<i>Kerč</i>
Družković, Sardi, Sessa, Verzotti	Fabris

<i>Malta</i>	<i>Odessa</i>
Foretić (Ivan p. Đura)	Bernardi, Depolo, Kapor
<i>Marseille</i>	<i>Smirna</i>
Kapor	Depolo, Foretić, Geričić, Pomenić, Saletić, Ver- zotti, Vilović
<i>Mobile</i>	<i>Sulina</i>
Vidović, Ivančević	Kalogjera, Kovačević, Pa- unović, Sessa
<i>New York</i>	
Krtica, Smrkinić	
<i>New Orleans</i>	
Bongvardo, Kapor	

FAZINIĆ

<i>Aleksandrija</i>	<i>New Orleans</i>
Depolo Jakov (1875), De- polo Miho, Depolo Na- de (1875), Dobrošić Ivan (1882), Dobrišić Vicko (1882), Fabris Nade, Smrkinić G.	Peršić Nikola (1887) <i>Nikolajev</i> Murati File, Vilović Ivan <i>Odessa</i> Bernardi Todor, Bongvardo Antun (1868), Depolo Niko
<i>Anvers</i>	<i>Port Elisabeth</i>
Medini Ivan	Foretić Kolenda Jure (1904), Gatti Rudolf, Karlezi (1878)
<i>Buenos Ayres</i>	<i>Port Said</i>
Bez oznake imena	Bez oznake imena
<i>Budimpešta</i>	<i>Smirna</i>
Raba Frano	Gerčić, Pomenić, Verzotti
<i>Carigrad</i>	<i>Sulina</i>
Brčić Antun, Fabris, Fo- retić, Ivančević, Jekić Ivan, Oliva I. (1860), Vilović Marin p. Vicka (1888—1893), Verzotti Ivan, Verzotti Toma	Gatti Antun, Kalogjera Donko, Kalogjera Jozo, Kalogjera Stjepan, Ko- vačić Baldo, Miletić Jozo Popovac
<i>Livorno</i>	<i>Tacoma</i>
Kalogjera Donko	Sessa Vicko, p. Nikole, Sessa Toni p. Nikole.
<i>New York</i>	
Smrkinić	

Marčić tu spominje i neke naše krajeve u koje su se iselili korčulanski brodograditelji i to: *Gruž* (Kapor, Depolo), *Kotor* (Đurđević), *Orebići* (Vilović), *Split* (Depolo), *Starigrad* (Depolo), *Rijeka* (Foretić).

Prema gornjoj tabeli korčulanski brodograditelji iseljavajući se širom Svijeta zahvatili su ponajprije mediteranske zemlje: Tursku, Egipat, ušće Dunava, Rusiju te nekoliko zapadno-evropskih luka, a zatim Sjevernu i Južnu Ameriku i južnu Afriku. Od pet kontinenata nemamo tu podataka jedino za Australiju, ali su i tamo poslije Drugog svjetskog rata iselili braća Drago, Marko, Tomislav i Mladen Sambrailo Jakova te u Fremantlu (Perth) rade u brodogradnji.

Između dva rata i u New Zelandu nalazimo korčulanskog brodograditelja Jakova Depolo Frana. Neki iseljeni korčulanski brodograditelji bili su toliko poduzetni, da su u inozemstvu osnovali svoja brodogradilišta. Tako spomenuti Marko Sambrailo u Perthu (Australiji) ima svoje brodogradilište, a u nekim mjestima kao u Carigradu, Sulini, Aleksandriji, ta su brodogradilišta bila vidna po broju zaposlenih radnika i po opsegu obavljenih radova. Prof. dr. Ivo Rubić u svojem djelu »Naši otoci na Jadranu« (Split, 1952, 132) iznosi da su brojni korčulanski kalafati bili iselili u Veneciju, Šolon i neka druga ovdje već spomenuta mjesta.

Međutim, osim mjesta, koja su već spomenuta, bilo je i drugih mjesta u koja su se iselili korčulanski brodograditelji i tamo nastavili raditi u brodogradnji, odnosno u tim već spomenutim mjestima bilo je i drugih korčulanskih brodograditelja, koje ne spominju spomenuti pisci. Mnoge nisu ni mogli spomenuti, jer su se kasnije iselili. O nekima od njih prikupili smo podatke, koje ovdje iznosimo. Jednim dijelom su nam te podatke pružili iseljeni korčulanski brodograditelji, koji se još danas u svijetu bave brodogradnjom a najvećim dijelom prikupili smo podatke od starijih umirovljenih brodograditelja u Korčuli. Naravno, da su mnogi iseljeni korčulanski brodograditelji i ovdje ispušteni, jer nije moguće sve obuhvatiti i jer nam to prostor ne dozvoljava. Ali i iz tako nepotpunog pregleda ipak vidimo koliko je značajno djelo, koje nam je pružila Korčula sa svojim iseljenim brodograditeljima.

U Carigrad je bio iselio i Viočić Ivo p. Vicka, koji je tamo našao smrt pri radu na brodogradilištu. Nažalost to nije jedina žrtva svog zvanja u inozemstvu, jer su mnogi iseljeni korčulanski brodograditelji pri radu na brodogradilištima stradali životom, a neki su ostali trajni invalidi.

U Buenos Ayres radili su — a neki još i danas rade — ovi korčulanski brodograditelji: Dužević Niko p. Donka, Kumparac Mate p. Antuna, Paunović Ivo p. Frana, Tomović Dinko p. Jakova, Vilović Frano Radoš. I u Punta Arenas, na krajnjem jugu Južne Amerike, radili kao brodograditelji Korčulani Pomenić Roko p. Petra, Sessa Andro p. Joza, Depolo Ivan. Depolo je u zajednici s nekim drugim našim iseljenicima imao tamo i svoje brodogradilište.

Ujedinjene Nacije u Guayaquil (Ecuador) šalju korčulanskog brodograditelja Verzotti Iva, da uputi tamošnje radnike u brodogradnji. Imao je i svoje brodogradilište na kojem je gradio brodove od 15 m duljine, Neko je vrijeme kod njega radilo 40 radnika.

Osim redovitim »pasajom« mnogi su se korčulanski brodograditelji našli s onu stranu Oceana tako, da su plovili kao »meštri« (brodske drvodjelje) na jedrenjacima ili parobrodima, pa došavši u Ameriku iskrcali bi se. Da spomenemo samo jedan primjer. Vicko Ivančević p. Stjepana koji je plovio kao brodski drvodjelja na barku »Prvi Dubrovački« ,iskrcao se g. 1881. u New Yorku. Tamo se oko 15 godina bavio brodogradnjom, zatim prešao u Carigrad, da se opet vrati u Korčulu sa svojim obrtom.

Uopće velika je skupina korčulanskih brodograditelja koja je radila i još danas radi u New Yorku i njegovoj okolini. S pohvalom treba spomenuti, da su mnogi od njih g. 1947. poslali svojim drugovima brodogradilišnim radnicima u Korčuli bogatu pošiljku brodograđevnog alata, koji su kupili svojim doprinosima i onim koji su doprinijeli drugi naši tamošnji iseljenici. Između tih darovatelja nalazili su se ovi iseljeni korčulanski brodograditelji: Aničić Ćiril p. Jerka, Bernardi Mato p. Stjepana, Filipi Stjepan p. Paska, Foretić Kolenda Stjepan Frana, Foretić Kolenda Frano p. Stjepana, Foretić Kolenda Stjepan p. Vicka, Jeričević Antun p. Ivana, Jeričević Frano, braća Florenc, Mičo i Todor, Piantanida p. Miće, Peručić Antun p. Marka, Peručić Vido i Zarenčić Nikola p. Nikole. Osim tih na brodogradilištima u New Yorku i njegovoj okolini radili su ili još danas rade brojni drugi korčulanski brodograditelji. Mnogi njihovi sinovi, koji su tamo rođeni, također rade u brodogradnji. Spomenut ćemo još neke iseljene korčulanske brodograditelje iz tog središta: Bonvardo Josip, Depolo Joza p. Miha, Depolo Antun i sinovi Rudolf i Nikola, Geričić Jakov, braća Frano i Jakov Foretić Kolenda p. Jura, Kušpilić

Marin i sinovi Stjepan, Ivan i Frano, Padovan Frano, Sessa, Jure p. Antuna, braća Jure i Dinko Sladović, Vilović Plakalo Ante, Zarnečić Ivo.

Interesantno je napomenuti da je Korčulanin Vicko Sessa p. Nikole bio toliko umješan, te je izgradio brodicu, na kojoj se nalazila kućica, a u njoj prostorije za stanovanje i radionica sa svojim potrebnim alatom. S tom brodicom obilazio je Sessa mjesta po tamošnjim obalama gradeći i popravljajući drvene brodove. Međutim nalazimo, da u Tacomi Starograđani braća Niko i Đuro Babari i Martin Petrić, Bračani Ivo Brešković i Josip Martinac, Dubrovčanin Nikola Kelez, imaju svoja vidna brodogradilišta te su kod nekih od njih radili Korčulani Dome Sessa p. Doma i braća Vicko i Antun Sessa p. Nikole. Antun Sessa je kao brodograditelj radio i u Seattlu. Najvećim dijelom tu su oni gradili velike brodove za ribolov na salmone, koji je u tom kraju osobito razvijen i dobar dio tamošnjeg ribarstva u rukama je naših pomorskih iseljenika. Već korčulanski brodograditelj Ante Kušpilić p. Marina našim je ribarima prvih godina 20. stoljeća sagradio ribaricu. To je bio mali brod dužine 7 m, imao je 6 vesala, a na krmu škaf za mrežu.

Mnogo se Korčulana brodograditelja iselilo u Egipat. Tamo su u drugoj polovici 19. stoljeća bili zaposleni kod Kompanije sueskog kanala, koja stalno treba brodograditelje u svojim brodogradilištima u Port Saidu, Ismaili i Suezu. Neki su brzo pokazali svoje sposobnosti te su zauzeli odgovorna mjesta. Osobito su se u tome istakli malo poslije Prvog svjetskog rata. To su Vicko i Nikola Vilović p. Marina. Nanizat ćemo imena ostalih brodograditelja, koji su radili u Egiptu: Bonvardo Jure i Marko, Denoble Vjekoslav, Gvozdrenović Antun, Ivančević Pasko Paskvolon, Medini, Peručić Mihovil Salamun, Peručić Daniel, Polovineo Antun, braća Dinko i Marin Sessa p. Andrije, Sessa Nikola p. Marina, Sessa Marin p. Marina, Ivo Tomović. Mnogi su se od njih pročuli gradnjom sportskih čamaca, koje su gradili u slobodnom vremenu poslije redovitog rada kod Kompanije. Korčulanski su brodograditelji radili i u Aleksandriji. Između njih se osobito ističe Miho Depolo Muzgač, koji je tamo imao svoje brodogradilište jačeg značaja.

U Draču su iza Drugog svjetskog rata radili kao brodograditelji Korčulani Miho Fabris i Vicko Ivančević p. Vicka. Miho Fabris se tamo zadržao preko 2 godine (1945-1947) prenašajući svoje iskustvo na tamošnje radnike. Ukupno je tada popravljeno na tom brodogradilištu oko 60 brodova, londra i motornih čamaca.

Rak: Grafika akad. slikara Pera Pulitika